

Estratègia Nacional^{del} Paisatge

BALANÇ
2017

Objectiu 1. Uns paisatges naturals d'alta muntanya de qualitat i ben conservats

Acció 1.1. Redactar i tramitar la Llei de conservació del medi natural i de la biodiversitat

Durant el 2017 el Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat va treballar en la redacció de la proposta d'Avantprojecte de **lleï de conservació del medi natural, de la biodiversitat i del paisatge**.

<http://www.mediambient.ad/biodiversitat/zones-humides>

Vall de Montalp – Jordi Casamajor

Objectiu 1. Uns paisatges naturals d'alta muntanya de qualitat i ben conservats

Acció 1.2. Establir un pla de gestió de les molleres

El Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat va finalitzar el Pla d'acció de les zones humides d'Andorra, i el Govern el va aprovar el dia 1 de febrer del 2017, amb motiu del Dia mundial de les zones humides. El Pla inclou una diagnosi i consta de quatre eixos estratègics i de vint accions que han de permetre conservar de manera efectiva les zones humides d'Andorra i els serveis ambientals que proporcionen.

Els [eixos estratègics](#) plantejats són els següents:

- **Eix 1.** Reforçar els coneixements per a una gestió més efectiva.
- **Eix 2.** Aplicar una política activa de conservació i recuperació de les zones humides i dels processos ecològics associats.
- **Eix 3.** Coordinar les accions del PAZHA i cooperar amb els agents implicats en la gestió i la recerca sobre les zones humides en els àmbits nacional i internacional.
- **Eix 4.** Comunicar i impartir formació sobre la importància de les molleres.

La durada del Pla és del 2017 al 2024. S'adapta, així, al quart Pla estratègic Ramsar 2016-2024, desenvolupat internacionalment en el marc del Conveni de Ramsar.

Alhora també s'ha aprovat l'adhesió d'Andorra a la iniciativa regional del Conveni de Ramsar per als països de la regió mediterrània: [Medwed](#).

Durant el 2017, es van monitorar 26 zones humides i se n'han inventariat tres de noves. També es van fer millores en la base de dades que les registra.

Es pot consultar el mapa de les zones humides a l'enllaç donat en la pàgina anterior.

Objectiu 2. Uns paisatges rurals revalorats o potenciat

Acció 2.1. Potenciar el sector agrari com a peça imprescindible per a la diversificació econòmica del país

Durant el 2017 es van mantenir les accions de difusió de la marca oficial Productes Agrícoles i Artesans d'Andorra participant en diferents esdeveniments de promoció (fires, mercats, presència d'una cuina sobre rodes (*foodtruck*) en diversos llocs, etc.) i editant un nou catàleg de productors associats a la marca, amb l'objectiu de promoure les produccions agroalimentàries locals i les produccions artesanes.

El col·lectiu de productors vinculats amb la marca ha passat **de 9 a 22 en quatre anys**.

Blanques i negres – Irene Clua Geli

Es va redactar l'Avantprojecte de llei de producció ecològica i règims de qualitat dels productes agraris i alimentaris, que va ser aprovat pel Govern el mes de gener del 2018. Aquest text establirà un marc legal que ha de contribuir als treballs de diversificació de les explotacions agràries d'Andorra, fomentant la producció de productes de qualitat certificada que facin visibles els valors afegits del territori.

Objectiu 2. Uns paisatges rurals revalorats o potenciat

Acció 2.1. Potenciar el sector agrari com a peça imprescindible per a la diversificació econòmica del país

S'ha ultimat l'esborrany de Reglament per al manteniment de la biodiversitat vegetal i la recuperació de parcel·les a l'erm, que s'aprovarà el 2018. Aquest text pretén fomentar les pràctiques agràries respectuoses amb les comunitats vegetals de més interès botànic, alhora que es busca veure retornar certes activitats agràries en parcel·les avui dia en desús (feixes, per exemple).

S'ha celebrat novament el concurs nacional de prats florits per donar visibilitat al valor patrimonial que representen els prats de dall gestionats per les explotacions agràries.

Canelons d'herba – Esteve Argelich Tarragó

Objectiu 2. Uns paisatges rurals revalorats o potenciats

Acció 2.2. Promoure el coneixement i la conservació integrada del patrimoni cultural immoble

Les accions desenvolupades i/o supervisades pel Departament de Patrimoni Cultural es poden desglossar en tres apartats: **recerca**, **coneixement i inventari**, **protecció** i **difusió**.

Dins l'apartat de **recerca, coneixement i inventari**, l'objectiu prioritari s'ha centrat en l'àmbit de la mitjana i l'alta muntanya amb l'inici d'un inventari d'estructures agropecuàries i, a més:

- la tercera campanya de prospecció i sondeigs arqueològics a la parròquia d'Ordino, dins el projecte "Estudi diacrònic de l'ocupació humana a l'alta i la mitjana muntanya del sector septentrional de la parròquia d'Ordino". L'ha va dur a terme durant el mes d'octubre el Grup d'Arqueologia d'Alta Muntanya (GAAM) de la UAB, i es va centrar en la zona del Castellar;
- la segona campanya d'intervenció arqueològica a l'orri de Pessons promoguda pel Comú d'Encamp mitjançant el programa d'ajuts del Departament de Patrimoni Cultural.

Dins l'àmbit de la **protecció**, s'han revisat els Espais de Presumpció Arqueològica (EPA) i els Espais de Presumpció Paleontològica del Principat, per tal d'actualitzar la carta arqueològica i paleontològica d'Andorra. Es col·labora també en la redacció del Pla de conservació la Vall del Madriu-Perafita-Claror, promogut per la Comissió de Gestió de la Vall.

Finalment, en l'àmbit de la **difusió** s'han presentat els resultats de la recerca desenvolupada a la Vall del Madriu-Perafita-Claror al III Congrés internacional d'història dels Pirineus, a Andorra la Vella, i al taller "*Archaeology of commons*" a Gènova, i s'ha dut a terme un curs de formació per a guies de muntanya sobre el patrimoni cultural dels àmbits montans en relació amb el paisatge.

Objectiu 3.

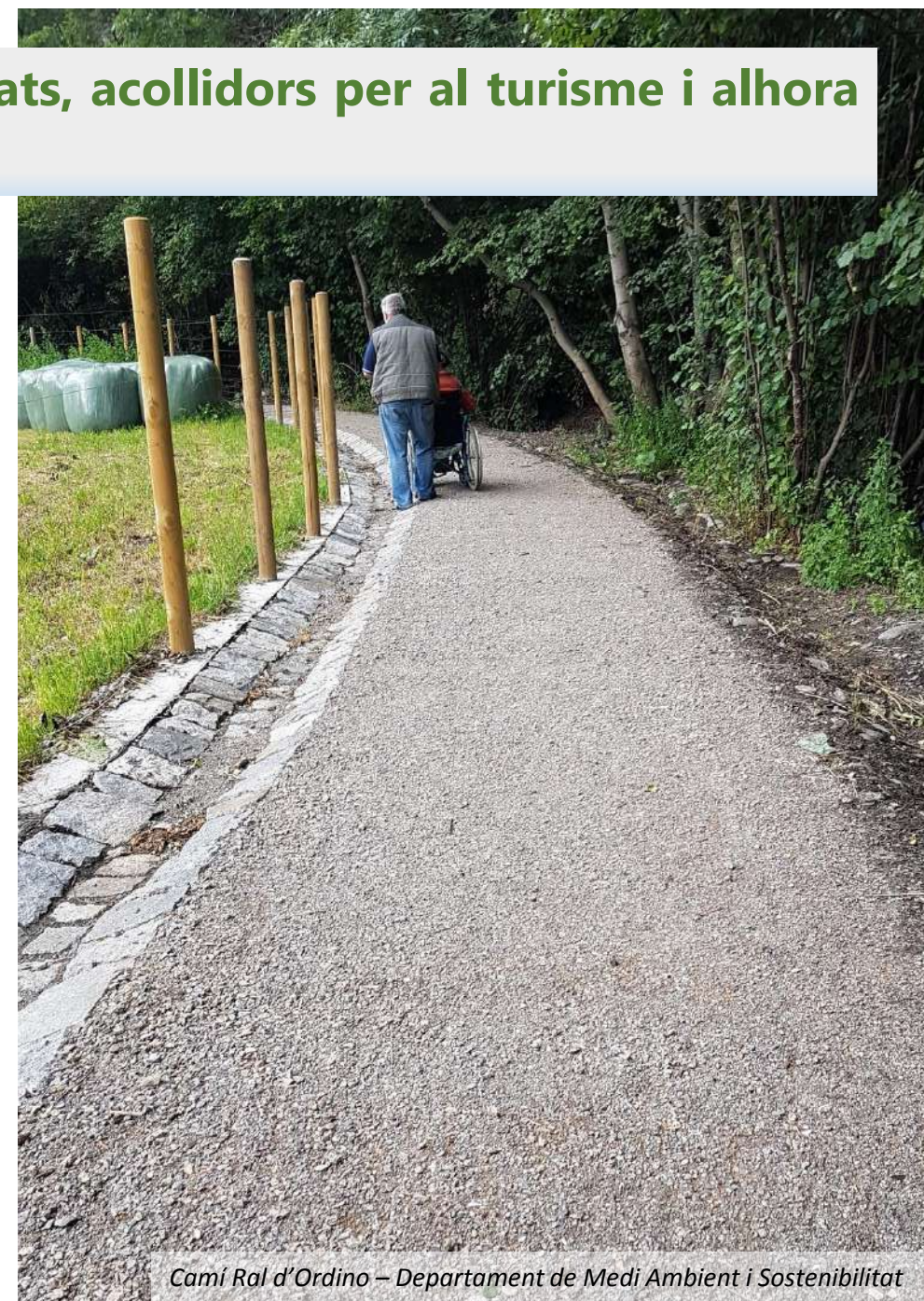
Uns paisatges urbans de qualitat, ben delimitats, aollidors per al turisme i alhora agradables per viure-hi

Acció 3.1. Introduir el paisatge en la planificació urbanística i en la planificació sectorial nacional

El Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat ha treballat en l'avançament del Pla sectorial d'infraestructures verdes d'Andorra, i ha fet reunions de treball amb els comuns per acabar de determinar-ne el traçat definitiu.

S'ha efectuat un tram del camí Ral a la parròquia d'Ordino que formarà part del Pla sectorial, i el projecte i la licitació de les obres d'un altre tram entre Ansalonga i la Cortinada i a la Massana.

<http://www.mediambient.ad/infraestructuresverdes>

Camí Ral d'Ordino – Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat

Objectiu 3.

Uns paisatges urbans de qualitat, ben delimitats, acollidors per al turisme i alhora agradables per viure-hi

Acció 3.1. Introduir el paisatge en la planificació urbanística i en la planificació sectorial nacional

Accions addicionals:

El Ministeri d'Ordenament Territorial ha dut a terme l'obra de construcció de la fase 1 del camí a la vora del riu Arieja al Pas de la Casa, a fi de millorar i potenciar el paisatge d'aquesta zona, i ha adjudicat els treballs de la fase 2 d'aquest camí. El projecte ha tingut en compte les recomanacions i els resultats del taller internacional que va tenir lloc el 15 de maig del 2015 al Pas de la Casa, "Intervenir sobre el paisatge europeu transfronterer: claus per a l'ordenació del territori i la integració paisatgística".

Passeig del riu Arieja –
Departament de Medi Ambient i
Sostenibilitat

Objectiu 3.

Uns paisatges urbans de qualitat, ben delimitats, aollidors per al turisme i ahora agradables per viure-hi

Acció 3.2. Establir un pla de millora i integració de les zones industrials existents i futures

Avaluació dels dèficits d'integració paisatgística:
metodologia

Cas d'estudi 18_5305

Nombre de llocs	Tipologia	Criteris d'Ubicació		Criteris d'Orientació		Criteris de Disseny					Valores
						E edificacions		Espais Axennens		Elements Auxiliars	
		Àrees de valor especial	Elements temporals	Topografia	Visibilitat	Volumetria	Cromatisme	Espais verds	Aparcaments i tanques	Publicitat i rètols	
		1	2	3	4	3		2	1	4	2
5305	INFORMAL	Perquè està molt a prop de la natura, podria ser un lloc molt agradable sense la paperera industrial.	Hi ha moltes plites, rumbes, restes i matèria inútil.	No està integrat a l'entorn i hi ha una gran torre que és bastant impossible d'ocultar.	Perquè no està en un lloc obert, està arragat a les monedes, no és realment visible per a tots, però si algú passa, pot veure que arruïna la vista.	En general l'edifici no és tan elevat, però hi ha alguna torre i sobrant que són més alts.	Els colors no estan integrats als voltants, hi ha un embolic de colors.	Hi ha un espai verd al voltant del lloc industrial, però no ho cuiden.	Hi ha un gran aparcament, però està ple d'escombries i no està organitzat, només es pot veure que és una zona del	No hi ha tanta publicitat, però també seria rellevant.	
Presentació Workshop 2017											

El mes de novembre del 2017, el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat va impartir un taller amb la col·laboració del Comú d'Andorra la Vella i conjuntament amb l'International Master's Degree in Landscape Intervention and Heritage Management (organitzat per la Universitat Autònoma de Barcelona i el Museu d'Història de Barcelona). Estudiants de diverses nacionalitats, provinents del màster i de l'escola d'arquitectura de Pescara (Itàlia), van fer una diagnosi de les instal·lacions industrials i d'emmagatzematge que hi ha actualment a Andorra la Vella. Van utilitzar tècniques, metodologies i exemples d'integració paisatgística i van definir unes primeres propostes que es podrien aplicar per millorar la integració paisatgística de les zones industrials del país.

Objectius 2 i 3.

Uns paisatges naturals d'alta muntanya de qualitat i ben conservats

Uns paisatges urbans de qualitat, ben delimitats, acollidors per al turisme i alhora agradables per viure-hi

Acció 2.3.1. Mantenir i restaurar els boscos de ribera, i crear, on sigui possible, una xarxa de vies verdes aprofitant els marges dels rius

El Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat va netejar i va fer el manteniment de la vegetació de ribera de **32,26 km** de rius i torrents durant el 2017 i es va retirar un total de **747 tones** de material vegetal. Durant les operacions de neteja es van eliminar els exemplars que es van trobar de *Buddleja davidii* (espècie invasora).

També es van restaurar més de **1.000 m²** de marges de rius amb estagues de diferents espècies de salzes i peus de verns al riu d'Os i al Gran Valira (borda del Jaile i borda del Germà). En el marc d'obres públiques o privades es van restaurar més de **500 m²** de marges de rius (Pal, la Cortinada, Racons etc.).

El 2017 es va actualitzar el mapa de qualitat del bosc de ribera de la conca del Gran Valira i es va redactar un pla de gestió i les directives de manteniment corresponents.

Riu Gran Valira –
Departament de Medi
Ambient i Sostenibilitat

Objectiu 4.

Unes carreteres més respectuoses pel que fa a la morfologia i més integrades en el paisatge

Acció 4.1 Establir les eines necessàries per garantir la integració paisatgística de les carreteres

El Ministeri d'Ordenament Territorial ha elaborat el projecte de millora de la zona del cap del Port d'Envalira i d'una zona de mirador a la carretera d'Envalira. Al novembre es va adjudicar el mirador i les obres s'iniciaran a la primavera del 2018.

*Restauració de talussos a la carretera d'Envalira –
Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat*

Objectiu 5.

Unes instal·lacions turístiques i de lleure de qualitat i respectuoses amb els paisatges que les envolten

Acció 5.1. Minimitzar els impactes paisatgístics de les grans instal·lacions turístiques i de lleure

Com cada any, al setembre i l'octubre del 2017 el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat va fer les visites anuals d'inspecció relatives a les restauracions ambientals de les estacions d'esquí. Es va constatar que algunes estacions fan esforços per millorar la integració paisatgística mitjançant sembres addicionals i algunes obres de millora.

Al setembre del 2017 el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat va presentar la *Guia d'integració paisatgística de les estacions d'esquí alpí* a les *Journées des paysages*, organitzades pel Ministeri de Transició Ecològica i Solidària del Govern francès.

https://www.ecologique-solidaire.gouv.fr/sites/default/files/actes_journee_paysages_19-09-2017.pdf.

Objectiu 6. Un turisme diversificat que conegui els paisatges i els seus valors i que els respecti

Acció 6.1. Establir una diagnosi i unes propostes d'adequació de la xarxa de refugis per fomentar el senderisme de muntanya

El Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat ha iniciat la diagnosi dels refugis lliures i l'estudi de propostes de millores. També hi ha un estudi d'alternatives als camins de gran recorregut actuals per fomentar l'ús dels refugis guardats.

El 30 de juny es va inaugurar el refugi guardat de l'Illa, que ha permès la promoció d'un itinerari nou anomenat [Coronallacs](#), que transcorre per tot el país i pel conjunt dels quatre refugis guardats.

Al nou refugi de l'Illa hi va haver, entre el juny i el desembre (sense comptar el mes de novembre, que va estar tancat per vacances), [1.816 pernoctacions](#) i [151 usuaris de la ruta Coronallacs](#).

Manteniment de refugis –
Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat

Objectiu 6. Un turisme diversificat que conegui els paisatges i els seus valors i que els respecti

Acció 6.3. Continuar utilitzant el paisatge per a la promoció turística del país

Com s'ha mencionat en el punt anterior, al juliol es va posar en marxa la Coronallacs, un treball conjunt entre el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat i Andorra Turisme, i es va crear la pàgina web amb el mateix nom, www.coronallacs.com, que va rebre més de 2.000 visites, amb una durada mitjana de més de 5 minuts per cada visita.

També es va crear un mapa específic de la ruta i productes de marxandatge per a les persones que la van acabar. A través de la web es permet contactar amb els refugis per fer la reserva de cada allotjament. El punt de recollida és l'Oficina de Turisme d'Escaldes-Engordany.

A banda d'aquest producte nou, s'ha seguit promocionant tota l'oferta de muntanya a través de les campanyes de promoció tant a l'hivern com a l'estiu, ja sigui en línia o fora de línia, de productes com el GRP, els esports de natura, la bicicleta de carretera o de muntanya, etc.

Objectiu 7. Una població que coneix i estima tots els paisatges d'Andorra

Acció 7.1. Promoure l'adhesió dels agents implicats a l'Estratègia nacional del paisatge

Aprofitant que el sector de les estacions d'esquí ha signat el pacte per al desenvolupament de l'Estratègia nacional del paisatge, s'ha fet un concurs de fotografia de paisatge amb la col·laboració de Ski Andorra.

Per altra banda, el Col·legi Oficial d'Arquitectes d'Andorra també ha volgut ser partícip de l'Estratègia nacional del paisatge i ha organitzat un conjunt de conferències sobre arquitectura, paisatge i patrimoni, conjuntament amb el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat.

El Col·legi Oficial d'Enginyers d'Andorra es va adherir al pacte per al desenvolupament de l'Estratègia al mes de maig.

Acció 7.2. Establir un programa de comunicació per fomentar la sensibilització dels adults sobre la riquesa i la importància del paisatge

Les principals accions de sensibilització en qüestions de paisatge s'han fet a través del concurs de fotografia del paisatge, aquest any amb temàtica hivernal, i de les conferències amb el COAA que es detallen en l'apartat següent.

Objectiu 7. Una població que coneix i estima tots els paisatges d'Andorra

Acció 7.3. Formar els tècnics i professionals que intervenen en la gestió, la modificació, la restauració i la planificació del paisatge

En el marc del pacte per al desenvolupament de l'Estratègia nacional del paisatge, el Col·legi Oficial d'Arquitectes d'Andorra va organitzar, conjuntament amb el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat, unes conferències sobre arquitectura i paisatge.

19 de gener del 2017: *Fusionant espai públic i natura*, a càrrec del Sr. Enric Batlle. Es va tractar el tema de com renaturalitzar i connectar les ciutats amb els parcs i jardins i amb els espais agrícoles i naturals. Un nou paradigma, des del món urbà, reivindica amb força els valors ètics i estètics del món rural; la ciutat vol ser camp, així com el camp vol ser més ciutat.

4 de maig del 2017: *La inevitable descarbonització de la construcció*: una oportunitat, a càrrec dels professors Claret i Calatayud. La descarbonització de la construcció mitjançant l'ús de la fusta és una de les principals estratègies utilitzades per la majoria dels governs europeus compromesos en la lluita contra l'efecte d'hivernacle i el canvi climàtic.

Acció 7.4. Millorar els programes educatius escolars per fomentar el coneixement i l'estima del paisatge d'Andorra basats en el contacte directe amb el paisatge i les vivències

Des del Centre Andorra Sostenible s'han fet disset sessions del taller "Som paisatge", adreçat a escolars entre 8 i 14 anys, a les quals han assistit 593 alumnes, gairebé el doble que en anys anteriors.

Durant aquest any, el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat també ha estat elaborant un estudi per implementar un grau de paisatge a Andorra.

Accions Transversals.

Acció A.T.1. Promoure la millora paisatgística a tot el país prioritant les carreteres i les zones més freqüentades, tant naturals com urbanes:

- 1. Establir uns inventaris periòdics dels punts negres d'impacte ambiental i paisatgístic.**
- 2. Establir un pla d'accions periòdic per eliminar els punts negres.**
- 3. Efectuar les accions previstes.**

El nombre total de punts negres i fotodenúncies registrats des del 2012 és de 547, 380 dels quals estan resolts (70%), 143 estan en curs (26%) i 24 estan en espera (4%).

S'han rebut 199 fotodenúncies (36%) —146 de les quals estan resoltes (73%)— i s'han registrat 348 punts negres (64%) —234 dels quals estan resolts (67%).

Com en els anys anteriors, la majoria de les fotodenúncies són per abandonament de deixalles, terra o pedres, i per contaminació de rius o estanys. La majoria de punts negres són per abandonament de deixalles, terra o pedres, per edificis, barraques, naus i terrenys en mal estat o abandonats o per vehicles abandonats.

Balcó florit – Elsa Evagelista

Govern d'Andorra

www.mediambient.ad

Fotografies procedents del concurs de fotografia digital "L'Andorra dels paisatges"

